

Hiába hivatkozik itt néhány antiszemita kolompos tiszta, ősmagyar nevére, hiába emlegetik oly kenetteljesen a magyar faji érdeket: bennök mindig a magyar nemzeti típusz szármalmas korcsait fogják látni, kik kivetköztek nemzeti egyéniségökből és megtagadták fajuk legnemesebb hagyományait. Bizony jól is teszi Komlóssy páter, ha Bécsbe megy antiszemita kongresszuson tanácskozni, és keres hozzá magyar embert, ki a német elvbarátok között a gyűlölség és rágalom szótárával teljesen meg tudná magát értetni. Nem is magyar szó való az olyannak szájába.

Épen most készülnek országszerte arra, hogy márczius 15-nek nagy nemzeti emlékét fényesebben és lelkesebben ünnepejjék meg, mint eddig szokásban volt. Az országgyűlésben folyó viták felidéztek a történelmi eszmék hatalmas varázslatát és az ősi hagyományok lelhellete erősebb lüktetésre indítja a közlelkese-dést. Az a hazafias szózat, mely mindig megdobogtatta a magyar sziveket, újra széthangzik az ország téerein. Hisszük, hogy ez az üde szél teljesen meg fogja tisztítani közéletünk levegő-jét azoktól a mérges csiráktól, melyeket idegen földön támadt vihar hordott közénk. A mi talajunkban soha ugy meg nem foganhattak, hogy tartós virágzásra jussanak, de elcsenevészve és

elszáradva keringenek a felsőbb légáramlatokban. Most, a nagy nemzeti mozgalom napjaiban teljesen el kell tűnniök. Ezekben a napokban felfogjuk, hogy mindnyájunkat ugyanaz a közös forró érzelem köt az anyaföldhöz, melynek keblén fölnevekedtünk.

Magyarország zsidó honpolgárai minden magyarral együtt az elsők között szívvel-lélekkel fogják megünnepelni márczius 15-nek dicső emlékét.

Mezei Ernő.

A szeminárium és a biblia-kritika.

Lapunk multheti számában megjelent ilyen című közleményhez a lefolyt héten hozzánk érkezett levelekben többen hozzászólanak.

Vannak, kik szemünkre lobbantják, hogy ilyen expektorációkkal csak azoknak a malmára hajtjuk a vizet, kik ellenségei a gondolat-, a tan- és a kritika-szabadságnak és a vallásszabadságnak egyáltalán. A biblia-kritika eredménye ma már olyan, hogy nem zárkozhatik el előle az sem, ki véletlenül a modern zsidó papi pályára lépett.

De vannak a felszólalók közt olyanok is, kik elszörnyűködnek rajta, hogy intézetben, mely arra van hivatva, hogy zsidó községek számára papokat, azaz a zsidó *vallásos* életnek vezetőket, legfőbb intézőket neveljen, még csak foglalkozni is merészkednek olyan tudománnyal, mely a vallás fundamentumát képező szentírást megbolygatja, sőt alapjában megren-

Zsidó magyar művészek.

Szerkeszti: Feleki Sándor.

XIII.

KONTI JÓZSEF.

A mult hetekben történt az a páratlan eset, hogy magyar zeneszerzőnek operettjét, a „*Suhancz*“-ot *ötvenedszer* adták elő a népszínház deszkáin. A zseniális zeneszerző, *Konti József*, ez alkalomból zajos ovációk tárgya volt. Ötven estén át aratott a darab fényes sikereket, ötven estén át töltötte meg zsufolásig a budapesti közönség a színházat s gyönyörködött a pompás, fülbemászó dallamokban. Nem sok európai operettszerző dicsekedhetik ily fényes eredménnyel, magyarországi pedig egy sem. De nemcsak a „*Suhancz*“ ért el ily nagyszerű sikert. *Konti* egyéb darabjai is állandóan szerepelnek a népszínház műsorában. Az „*Elleven ördög*“ *ötvenkét*, a „*Kirdlyfogás*“ pedig *negyvenhat* előadást ért, és pedig mindenkor zsufolt ház mellett. Valóban oly eredmény, minőt nem sok operett mutathat fel. A gyönyörű, melódikus dalok elterjedtek az ország minden szélében-zugában s ép

ugy hallhatók az egyszerű kunyhóban, mint a nagy urak palotáiban. Nem hiába nevezte még gyermekkorában egyik hírneves zenetanára „*Kis-Offenbach*“-nak, de tényleg *Konti* zenéje ép oly dallamos, olvadékony, mint *Offenbaché*, az operette atyjáé.

A magyar operett története tulajdonképen *Konti*-val kezdődik. Találkozunk ugyan előtte is kísérletekkel e téren, de az előadott darabok csak rövid életűek voltak, minden nagyobb hatás nélkül. Az ő példáján buzdultak *Bátor Sándor*, *Hegyi Béla*, *Stojanovits Jenő* és más magyar operettírók.

És annál nagyobb örömmel és büszkeséggel tekintünk *Konti* működésére, mert ugy hódítottuk meg őt Oroszországtól. A jeles művész most már nemcsak érzületében, hanem nyelvében is teljesen magyar.

Mint a művészek legnagyobb részének, ugy *Konti*nak is mozgalmas volt élete folyása. S ha azt mondjuk, hogy mozgalmas, ez alatt azt értjük, hogy sok keserőséget kellett szenvednie, nyomorognia, míg hazánk egyik legnépszerűbb zeneszerzőjévé felküzdötte magát, míg a méltó elismerés babérját feléje nyujtották.

diti. Ilyen tapasztalatok mellett — így sóhajt fel a levelezők eme része — nem tehetünk mást, mint azt, hogy igazságot szolgáltatassunk azoknak, kik a szeminárium növendékeit inkább vallásrontóknak, mint a vallás őreinek tekintik.

Hogy nem volna szabad zsidó papnak, vagy leendő zsidó papnak biblia-kritikával foglalkozni, azt ép oly kevésbé ismerjük el, mint a hogy be nem látjuk, hogy azoknak, a kik e tudománnyal foglalkoznak, okvetlenül tagadniok kellene — mert e körül forog a kérdés — a *szentírás autenticitását*.

Van Németországban egy hatalmas iskola, mely rég hadat üzent a biblia-kritikának. Megtámadja azt saját pozícióiban, saját fegyvereivel. Megtámadja a kutatás terén, a kritika bonczkésével és nem egyszer futamította meg már a tagadók merész hadát. Vajjon viselhetne-e ez az irány ilyen háborút és viselhetné-e szerencsével, ha magát a biblia-kritikát töviről-hegyire nem ismerné? És ismerherheti-e, ha vele behatóan nem foglalkozik? Nem-e parancsolja a talmud is: V'da mah setosiv l'apikórosz, azaz tudnod kell, mit felelj a hitetlennek (tulajdonképen: Epikur hívének)?

Nem ismerünk oly orthodoxot, ki tilosnak tartaná azt, hogy a zsidó theologus megismerkedjék az evangelium, a korán, vagy akár a zend-avesta tanival. Ha foglalkoznia szabad a talmud-chachamnak ezekkel, bizvást behatolhat a biblia-kritika mélységes titkaiba is. Más természetesen a kérdés, hogy ha a zsidó pap, vagy a leendő zsidó pap a biblia-kritika eredményeit *el is fogadja, magáévá teszi, sőt hirdeti is*. De erről majd később.

Nincsen tehát igazuk amaz uraknak, kik a sze-

minárium növendékei fölött pálczát törni készek pusztán azért, mert biblia-kritikával foglalkoznak, foglalkoznak, hogy ellene esetleg sikra szállhassanak. Nincs igazuk, ezt bizonyítja nem egy; a magyar szemináriumból kikerült rabbi nemes működése, melyet a legbensőbb vallásos meggyőződés, a legtisztább és legőszintébb igazhitőség áldásosan áthat.

És most nézzük meg közelebbről, mi is tulajdonképen a biblia-kritika.

A biblia-kritika lerontója első sorban a biblia *autenticitásának*. A hit elfogadta például, hogy a tóráht, mely Mózes 5 könyvéből áll, és mely forrása lett az Egyistenben való hitnek, megteremtője a világ civilizációjának, az emberiség szelidebb erkölcsének, az Örökkévaló sugallatára Mózes írta meg. A biblia-kritika azonban azt találja, hogy Mózes azt nem írhatta. Egyik résznek, vagy egy egész könyvnek a nyelvezete elüt például a többitől, ergo később írták. Mikor írták, azt is megmondják. Egy ezredel, vagy még többel később írott könyvben hasonló kitétel, hasonló észjárást találnak, ergo akkor írták azt is és hozzátoldották a Mózesről visszamaradt részhez. (A kevésbé radikálisak ugyanis megengedik, hogy *valamit* Mózes is írt.) És sajátságos! Ezek az urak, kik tagadják, hogy Mózes írhatott volna dolgokról, mik csak később történtek, maguk igenis prófétákká lesznek, és kifundálják, mint történtek a dolgok 3—4000 év előtt, mely időkről egyedül a tórah ad hirt, melyet ők azonban nagybölcsen megkorrigálnak. Ugyanezt mivelik ez urak a szentírás többi könyveivel is. Okosabb, elfogadhatóbb e állításuk, annál, mit évezredek hite szentesített, azzal ők nem törődnek; elég hogy felforgatják a létező tra-

1852-ben látta meg Konti először a napvilágot Varsóban, hol atyja, *Kohn Herman*, mint előkelő kereskedő volt ismeretes. Maga is zeneértő lévén, csakhamar észrevette, hogy a kis József a zene iránt kiváló tehetséggel bír s elhatározta, hogy fiát zenészszé képezteti ki. E célból már 1864-ben a varsói konzervatorium igazgatója, *Kontski Apolinary*, látva a fiu kiváló tehetségeit, ajánlotta neki, hogy további kiképzés végett keresse föl Bécset. Itt belépett a zeneakadémiába s a hirneves *Dessoff*-nál hallgatta a kompozíció tanát. Dessoff őt tréfásan „Kis Offenbach”-nak nevezte s megjegyezte, hogy a könnyed zene terén még nagy hirnévre fog szert tenni.

1872-ben atyja elveszíté vagyónát, s most teljesen elhagyatva állott a világon. *Suppé Ferencz*, a világhírű zeneszerző megismerte Kontit s annak zseniáltságát, pártfogásába vette s valóban atyailag gondoskodott róla. A művész még most is gyakran há-lásan emlékszik meg egykori jótevőjéről, ki további kiképzését is elősegítette, sőt minden tekintetben gyámolította. 1875-ben, *Girardi*, a jeles komikus, a salzburgi színház igazgatójának, *Jenke*-nek figyelmébe

ajánlotta a fiatal Kontit s ez őt mint második karmestert alkalmazta. Salzburgban számos dalt szerzett, melyek nagy népszerűségre tettek szert, közöttük különösen az „*Ich bat sie um die Rose*” bekezdésüt énekeltek és éneklék még most is széltiben hosszában. 1876-ban Bécsben *Kratochwil* kiadásában több kupléja jelent meg s egy egyfelvonásos operettje: „*Die Jäger*.”

Mindennemü segély és állás nélkül kereste föl 1877-ben Bécset s ekkor *Suppé* karmesteri állást szerzett neki Nyiregyházán, *Mosonyi* (Mannsberger) szintársulatánál. Így került a jeles zeneszerző Magyarországra, melyet ezóta el sem hagyott, s melyben legkitünőbb műveit alkotta. Őt éven át barangolt egyik vidéki városból a másikba, egyik szintársulattól a másikhoz és jövőjét mégsem tudta biztosítani. Ez az öt év rá nézve az igazi nyomor és megpróbáltatás ideje volt. Nem egy napon történt, hogy nem volt betevő falatja, és az éhezés és nélkülözés szenvedései között gyakran gondolt az öngyilkosságra. Meg volt róla gyűződve, hogy őt üldözi lépten-nyomon a szerencsétlenség.

ditiót. A ki ilyet tud, bölcsnek, tudósnak kell lennie; s bölcs és tudós ki ne akarna lenni ilyen olcsó áron; még nem is szükséges, hogy magát a bibliát alaposan ismerje, a mint tényleg a biblia-kritikusok tulajdonos része nem is ismeri.

Mi következik már most a biblia-kritikából?

Ha szentnek, isteni eredetűnek tartottuk a bibliát eddig, rögtön elvesziti szemünkben minden ihletét, ha elhisszük, hogy egy különféle időkből származó, különféle emberek által összetákolt munkával van dolgunk, melyet, hogy annak nagyobb hitelt szerezzenek, Mózesnek tulajdonítottak. A könyv, mely így támadt, nem csak, hogy nem lehet szent könyv, de egyszerű hamisítványnak kell tekintenünk, mely oly távol áll attól, hogy isteni eredetűnek elismerjük, a milyen távol áll az igazság a hazugságtól. *)

Vallhatja-e már most zsidó pap a biblia-kritikát?

Nem vallhatja, ha minden cselekedeténél, minden lépésénél hivatásával, saját magával ellentétbe jönni nem akar. Nem vallhatja, ha saját lábai alatt a talajt aláásni, ha hit helyett hitetlenséget terjeszteni nem akar.

Az ilyen zsidó papnak nincsen *szentírása*, szentírás nélkül nincsen vallás, s vallás ha nincs, pap is fölösleges.

Ez a válaszunk ama tisztelt felszólaló uraknak, kik csupa vallásos türelemből készek agyonütni magát az egész vallást, meghamisítani annak lényegét,

*) Vonatkozunk itt azon biblia-kritikusokra, kik hódolva „a káposzta is megmaradjon, a kecske is jóllakjék“ elvének, váltig bizonyítják, hogy a biblia lehet „isteni eredetű“ ha mindjárt mások és később irták is.

1882-ben súlyosan megbetegedett s a betegségben olvasta a „*Vicomte Letorière*“ című vigjátékot, mely annyira megtetszett neki, hogy elhatározta, hogy abból operettet fog készíteni. A mű 1883-ban elkészült „*Eleven Ördög*“ cím alatt. Ez volt Kontinak első magyar munkája. Telve reményekkel nyújtotta be az operettet Evva Lajosnak, a népszínház igazgatójának, ki a partitúrát azon megjegyzéssel adta vissza, hogy *az operett nem ér semmit*. De Konti nem vesztette el bizodalmit művében. *Csóka*, a budai szinkör akkori igazgatója, elfogadta előadásra a munkát, mely óriási sikereket ért el. *Feleki* Miklós, ki akkortájt a budai várszínházat birta bérbe, megvásárolta Konti darabját s *Blaha* Lujza közreműködése mellett *ötvenkét-szer* adatta elő, mindig telt házban.

Midőn *Feleki* 1885-ben megszűnt a várszínház igazgatója lenni, Evva Lajos szerződtette *Feleki* társulatának jelesebb tagjait. Így került vissza *Blaháné* is a népszínházhoz. A népszínház igazgatója ekkor Kontit is szerződtette első karmesternek. Ez a szerződést alá is írta, de csak azon föltétellel hogy az „*Eleven Ördög*“-öt a népszínházban is elő kell adni.

és kik — többek levelében legalább ezt tapasztaltuk — *összezavarják a biblia-magyarázatot a biblia-kritikával*.

Reflektálva már most az adott esetre (a szemináriumban tartott Sir-Hasirim felolvasásra, melyre lapunk multheti számában *Hornjók* István, református papnövendék ur levele vonatkozott) meg kell jegyeznünk, hogy abban nemcsak az volt a boszantó, hogy a „*Salamon énekek-éneke*“ szavakkal kezdődő Sir-Hasirimet a felolvasó doctor rabbi jelölt különféle későbbi szerzők műveként tüntette fel, nem még inkább azon ütköztek meg, hogy a biblia egy részét, azt a részét melyről a talmud azt állítja, hogy kodós-kodósim (szentekszentje), mint az érzéki szerelem nyilatkozásait állította oda, melyekből frivol, obscön jeleneteket olvasott fel és magyarázott laikusok és számos fiatal leány előtt, előadva és ismételve előadva ama részeket, melyek Sulamit, a szeretett és szerelmes leány legtitkosabb testi bájjait írják le.

Nem lesz talán érdektelen, ha ismertetjük ezuttal, hogy milyen véleményt táplált Mendelssohn Mózes a biblia-kritika iránt. *Kayserlingnek* „*Moses Mendelssohn*“ című nagy műve újabb bővített kiadásában a következőket olvassuk (327. oldal): „*Mendelssohn vermied mit ängstlicher Genauigkeit jedes Missverständniss, jeden Widerspruch gegen die Tradition; nicht nur, um Anstoss zu verhüten, sondern aus innerster Überzeugung. Die Art und Weise, mit welcher in seiner Zeit Kennicott, dessen Freunde und Anhänger mit der Heiligen Schrift eigenmächtig umgingen und sich in Absicht auf dieselbe Freiheiten erlaubten, welche sich bescheidene*

Evva e föltételt bizonyára nem bánta meg, mert a darab előadása mindenkor telt ház előtt folyt le.

A zseniális zeneszerzőnek anyagi gondjai megszünvén, friss erővel látott a munkához és költötte a szebbnél szebb dalokat és operetteket, mindegyikkel fényes sikert érve el. A „*Királyfogás*“, melynek szövegét *Csiky* Gergely írta, negyvenhat előadást ért már 1887 óta. A „*Suhancz*“, melyet csak 1888-ban irt már is ötvenhatszor szerzett élvezetes estét a fővárosi közönségnek. Egyes kupléi, mint az „*Alázzolgája*“, „*Szégyelje magát!*“ „*A szökés párosan*“, „*Ha majd bajszom nő, katona leszek*“ s még számosan, rendkívül népszerűsége tettek szert. Darabjai az összes vidéki szinpadokat bejárták. Jövő héten adják a népszínházban *Bartók* Lajos új bohózatát, „*Haluska Benedek*“-et, melynek zenéjét szintén Konti írta, s mint a beavatottak állítják, méltán sorakozik eddigi szerzeményeihez.

Két hét előtt vezette oltárhoz Bécsben egyik unokanővérét. Kivánjuk, hogy a sok nélkülözés és fáradozás után, oly szép harmónia vonuljon át házasság életén, mint közkedveltségű dalain.

Schriftsteller nicht einmal auf die Schriftsteller des Alterthums zu erlauben pflegten, widerte ihn an. „Ich weiss in der That nicht“, heisst es in seinem Briefe an einen ungenannten christlichen Theologen vom 16. Februar 1773, »wo es am Ende mit dieser Kühnheit hinaus will. Indessen muss man auch hierin der Mode ihr Spiel lassen, so lange sie den Reiz der Neuheit hat. Mit der Zeit verlieren die Menschen Geschmack an derselben.«

Ez nekünk is álláspontunk a biblia-kritikával szemben, és ez álláspontja — és ezt másképen nem is vártuk — a budapesti szeminárium igazgatójának Bloch Mózes rabbinak is, ki a fennemlített rabbijelölt eljárását szigoruan ctitéli. Szabolcsi Miksa.

A szegedi izr. hitközség előljárási jelentése az 1888-iki közigazgatási évről.

A csinos kiállítású jelentés, melynek bevezető, az országos szervezetet tárgyazó részét multheti vezércikkünkben ismertettük, 20 kis quart oldalra terjed s a mintaszerűen vezetett hitközség egy évi multjáról szóló adatokat egytől egyig gondosan összeállított 13 szakaszban csoportosítja. Ezek elseje az *istenítisztelet* tárgyazza, melynél megemlíti, hogy ünnepélyes alkalmi istenítisztelet az év folyamán öt izben tartott és a hitközség főrabbi dr. Löw Immanuel 31 hitszónoklatot tartott.

A *jótekonyságra* vonatkozó fejezethez képest a lefolyt évben házi és átutazó szegények és országos jótekonysági egyletek segélyezésére a hitközség 277 frtot, a szent-egylet pedig 1089 frt 55 krt fordított, míg a menház fentartási költségei 1211 frt 87 krt tettek ki, valamint egyéb czimeken még mintegy 1700 frt osztatott ki a szükölködők és szegények között. A szegény iskolásgyermek segélyezéséről külön összeállított adatok szerint ruha- és tankönyv-segélyben részesült 48 fiu és 34 leánygyermek összesen 974 frt 41 kr. költséggel, mely legnagyobb-részt egy, a hitközség által kezelt alapítványból nyert fedezetet. Az adakozók hosszú névsorát a hitközség kezelése alatt álló hat rendbeli alapítvány kamatainak hováfordítását tárgyazó jelentés követi.

Az *oktatásügyi* adatokhoz képest az 1887/8. tanév folyamán hitoktatásban részesült 183 gymnasiumi, 88 reáliskolai, 2 tanítóképző intézeti, 57 keresk. és polg. fiúiskolai, 108 polg. leányiskolai, 36 városi és kath. elemi iskolai, 66 magánintézeti növendék és végül 44 iparos tanuló, vagyis összesen 584 tanuló.

A *pénzkezelésre* vonatkozólag terjedelmes és részletes *zárszámadást* és *vagyonskimutatást* tartalmaz a jelentés. A zárszámadáshoz képest az évi vagyoni forgalom 28,483 frt 53 krra rug, melyből pénztári maradvány az 1888. év végén mintegy 100 frt. A *bevételek* egyik legjelentékenyebb tétele a 2000 frtra

rugó *városi segély*, a mi annyival méltóbb a megemlítésre, minthogy tudvalevőleg vajmi kevés azon zsidó hitközségeknek száma, melyek ilyen segélyben részesülnek. A *kiadási* tételek közül a legmagasabbak: a hitközségi alkalmazottak fizetése közel 8000 frttal és a tantestület fizetése közel 6000 frttal. A vagyonskimutatásból kitünőleg a hitközség brutto-vagyona 150,271 frt 76 kr.; ezen vagyont terheli közel 25,000 frt tartozás, minélfogva a tiszta vagyonskimutató egy 125,000 frtra rug.

A *népmozgalmi* adatok szerint a hitközségnek jelenleg 947 beirott tagja van, kik közül 862 van megadóztatva. A lefolyt évről, összehasonlítva az azt megelőző évvel, a következő fontosabb népmozgalmi adatokat jegyzi fel az értesítő:

<i>Házasság kötött:</i>	1887-ben . . .	42
	1888-ban . . .	50
<i>Házasság feloldatott:</i>	1887-ben . . .	26
	1888-ban . . .	23

köztük 20 haláleset, és 3 elválás folytán.

		1887	1888
<i>Született:</i>	a) fiu . . .	96	93
	b) leány . . .	64	85
	összesen:	160	178
		1887	1888
<i>Elhalt:</i>	a) férfi . . .	51	50
	b) nő . . .	44	45
	összesen:	95	95

A részletesen összeállított kultuszadó statisztika számadataihoz képest a régi, valamint az 1887-iki kultuszadónál aránylag kevés folyt be, ellenben az 1888-ra előirányzott mintegy 13000 frtnyi kultuszadóbevétel tulnyomó részben eléretett. Az összes kultuszadó követelés 33,814 frt 17 krra rugott, melyből mintegy 20,000 frt hátralék fejében állott fenn. A folyó évi kultuszadó tekintetében a képviselőtestület, a költségvetés megállapításakor, figyelemmel a gabella emelésből a hitk. tagokra háruló nagyobb terherre, 1000 frttal kevesebb kultuszadó kivetését határozta el, úgy hogy 1889-re kivetettnek 12,250 frtnyi kultuszadó jelentkezik.

A *község vezetése és ügykezelésére* vonatkozó adatok közül megemlítendő, hogy a képviselőtestület, hat közgyűlésen, összesen 37 határozatot, az előljárási pedig 22 ülésen több mint hatodfélszáz határozatot hozott. Beérkezett összesen 453 ügydarab; a jegyzői hivatal kiadott 1270 különféle iratot, a főrabbi hivatal pedig 958 hivatalos ügyiratot.

A jelentés végül megemlékezik a lefolyt évnek a hitközség életére nézve nagyobb jelentőséggel bíró eseményeiről, melyek között legelső sorban említendő: a vidéki hitközségek szervezésének megkezdése és a templomépítési alapra vonatkozó adatok. Záróképpen a hitközség legnevezetesebb halottjai emlékeztetének szentel néhány megleghangu sort a jelentés és az új képviselőtestület és előljárási tagjait sorolja fel.

quem nuptiae demonstrant, mater certa est.“ (Atyának azt tekintik, kire a házasság mutat, (azaz a férj,) az anya, az biztos.) És minthogy a férj, kire a törvény az apaságot rátukmálja, keresztény, meg kellett kereszteltetni felesége gyermekét, mert a hazai törvények szerint keresztény embernek nem lehet zsidó gyermeke. Itt sokkal egyszerűbb az eset. A férj, kit az asszony áldott állapotban otthagyt, s ki kikeresztelkedett még a gyermek megszületése előtt, az apaságot elismeri. A gyermeket ennél fogva, ha körülmetélték is (nem tudva, hogy atyja vallást cserélt) mindenesetre meg fog kelleni keresztelni. A zsidó törvény szempontjából természetesen másképen áll a dolog. Ha zsidó volt az apa, mikor a gyermek megfogamzott, zsidó a gyermek is. Sőt a zsidó törvény zsidónak tekinti az apját is. A katolikus egyház amaz elvét, hogy a keresztelés szentsége eltörülhetlen, a zsidóból vette át. A zsidó törvény szerint *zsidó nem szünhetik meg zsidónak lenni*. Ha kikeresztelkedett is a zsidó férj, neje azért újból férjhez nem mehet, míg keresztény férjétől zsidó ritus szerint válólevelet nem nyert; ha a zsidó asszony férje magtalanul halt meg és van egy kikeresztelkedett testvére, az özvegynek attól chaliczáht kell nyernie, máskép törvényes házasságot nem kérhet; dolgokat, miket a zsidónak vallása tilt, nem szabad tétetni kitért zsidóval sem, stb. Musba v'óméd méhár szinai, azaz, az eskü, mely a zsidót hitéhez köti, Szinai hegyénél tétetett le (a szentírás eme szavaiban: a kik itt vagytok és a kik utánatok fognak következni) az elv, melyből eme törvény kiindul.

* * — **Budapest.** Panaszkodik, hogy szoritjuk. Nincs igaza. Tudjuk, hogy a hegedű sem ad hangot magától, ha meg nem szoritjuk hurjait. —

Sz. A. „A jótékony cél összehozta városunk összes intelligentiáját felekezeti különbség nélkül; a rendezés kitűnő volt, és a mulatság minden várakozás fölött sikerült.“ Ezt olvassuk tudósítása bevezetésében. A végén pedig ezt: „Anyagi hasznot a jótékony célnak a mulatság nem hozott.“

„Erkläret mir Graf Oerindur
Diesen Zwiespalt der Natur!“

Czipóra. Tulságos közelség ép oly könnyen ejt optikai csalódásba, mint tulságos messzeség. És ez áll átvitt értelemben is. — A mi B—éket illeti, mi legalább erősen hisszük, hogy mindegyiküknek volt atyja is, anyja is, különben alig részesülnének abban a szerencsében, hogy Nagysád kortársai legyenek. Miután továbbá azt is feltételezzük, hogy Nagysádnak is alig volt több *egy* pár szülőjénél: nem láthatjuk be, miért restellné, hogy «ezek az emberek» a «palota» mellett vettek nyári lakást. — Fogadja különben hódolatunk kifejezését.

Nagyvárad. Ugyan, ugyan miért szidja Ön Hirsch bárót? hiszen Önnel nem tett jót sohasem? —

Énoch. A hitközségi jegyzőt illeti. — A kérdezett céget nem ismerjük. — Sturm Albert, a Pester Lloyd szerkesztőségi tagja.

P. R—s urnak —n. Ilyen okoskodások mivel sem jobbak bizonyos szent atyákénál, kikkiokoskodták azt is, hogy az eretnekeket ki kell pusztítani. Pál apostol azt mondta, kerüld a gonoszt. Pál latinul beszélt és a kerüld szót „devita“ kitéttel fejezte ki. Graukopf Erasmus ebből azt okoskodta ki, hogy az apostol tulajdonképen azt akarta mondani, hogy a gonoszt „de vita“ azaz: ki vele az életből; gonosz pedig az eretnek, ergo az eretneket ki kell pusztítani. És vigan pusztították is, a szeretet vallásának a nevében. Tisztelendőséged az okoskodás e módját a zsidó községi életbe szándékszik-e áttenni?

Kandidatus. Mitől se tartson. A szentesiek leendő rabbijuknak a lakást esetleg természetben akarják ugyan adni, de azért nem kell majd a szabadban felütnie sátorát. Nem a természetben, hanem természetben adják a lakást.

„**Szakin m'szukan . . .**“ Aláírása mellett is, bélyegzőjén is ott diszlik az «autonom rabbi.» Ez egészen új csoda bogár. Hát a „rebeczen“, az is autonom?

P. Cs. urnak Bpest. A kritika nem sokat ér ugyan, hanem az életrajz, az csakugyan semmit sem ér. Legjobban írja a goromba levelet. A kedves papának szigorú nevelőt ajánlunk.

Szabadka. Dr. Mezey Ferencz, Fürdő-utca 10.

Szolnok. Köszönet. Legközelebb. Üdvözlét.

Principium. Ez is logika! Egy itteni hirhedt zsugorítól köicsönt kért egyszer szegény szomszédja. — Van egy szegény testvérem, szólta a Harpagon, kit segítenem kell. — De hisz épen ma panaszkodott előttem a testvére, hogy soha egy krajczárral sem segíti. — No látja; ha testvéremem nem segíték, hogy segitenék magán! — Látja tehát, hogy itt is vannak olyan bölcs férfiak.

הבב

A közeledő Peszach-ünnep

alkalmából van szerencsém a t. közönség szives tudomására hozni, hogy helyben a múlt évben augusztus havában

király-utca 3. sz. a.

izraeliták számára való árúczikkével dúsan felszerelt

könyvkereskedést nyitottam.

Gyakorlottságom és összeköttetésem, melyeket 24 évi működés folytán szereztem, azon szerencsés helyzetbe juttatnak, hogy nálam mindennemű, a vallás-szertartáshoz tartozó czikkek, valamint *völgények* és *menyasszonyok* számára **imakönyvek**, ugyszinte a legjobb minőségű selyem és gyapju **Taliszek** és a hozzá való arany vagy ezüst *passomány*, a legpompásabb kiállításban és legjutányosabban számított árak mellett a t. közönség rendelkezésére állanak.

Szives megrendeléseket utánvét mellett a legpontosabban és legtelkiismeretesebben teljesít

Schwarz Ignác

király-utca 3. sz. alatt.